

GESCHIEDENIS VAN ANTWERPEN

X. — Nederlandsche en
Eerste Belgische Periode
(1814-1914)

1° BOEK — DE POLITISCHE ORDE

DOOR

Kanunnik Floris PRIMS

Lid der Koninklijke Vlaamsche Academie en der
Koninklijke Commissie voor Geschiedenis,
Eere-Stadsarchivaris te Antwerpen

UITGEGEVEN IN HET JAAR 1948 BIJ DE
N. V. STANDAARD - BOEKHANDEL — ANTWERPEN

KAN. FLORIS PRIMS
GESCHIEDENIS VAN ANTWERPEN

- I. — *Jong Antwerpen*. Van den oorsprong tot de vrijheidsbrieven 1221. (184 blz. — 1827). (Van de reeks, Nr 1).
- II. — *De XIIIde eeuw*.
1^e boek : De rechtsorde (222 blz. — 1929) (2).
2^e boek : De economische orde (302 blz. — 1929) (3).
3^e boek : De geestelijke orde (246 blz. — 1929) (4).
4^e boek : Fasten, regesten, zegels, munten (120 en 83 blz. — 1931) (5).
- III. — *Onder hertog Jan den Tweede (1294-1312)* (302 blz. — 1931) (6).
- IV. — *Onder hertog Jan den Derde (1312-1355)*.
1^e boek : Politische en economische orde (213 blz. — 1933) (7).
2^e boek : Geestelijke orde (268 blz. — 1933) (8).
3^e boek : Regesten, zegels, munten (151 en 60 blz. — 1933) (9).
- V. — *Onder Vlaanderen (1356-1405)*.
1^e boek : Politische orde (196 blz. — 1934) (10).
2^e boek : Economische en geestelijke orde (279 blz. — 1935) (11).
3^e boek : Regesten (208 blz. — 1935) (12).
- VI. — *Onder de hertogen van Burgondië-hertogen van Brabant (1406-1477)*.
1^e boek : Politische orde (302 blz. — 1941) (19).
2^e boek : Economische orde (219 blz. — 1937) (14).
3^e boek : Geestelijke orde (296 blz. — 1937) (15).
- VII. — *Onder de eerste Habsburgers (1477-1555)*.
1^e boek : Politische orde (210 blz. — 1938) (16).
2^e boek : Economische orde (213 blz. — 1939) (17).
3^e boek : Geestelijke orde (366 blz. — 1940) (18).
- VIII. — *Met Spanje (1555-1715)*.
1^e boek : Politische orde (302 blz. — 1941) (19).
2^e boek : Economische orde (304 blz. — 1942) (20).
3^e boek : Geestelijke orde (340 blz. — 1943) (21).
4^e boek : Letteren, wetenschappen en kunsten (166 blz. — 1946) (22).
- IX. — *Met Oostenrijk en onder de Franschen (1715-1814)*.
1^e boek : Politische orde (225 blz. — 1946) (23).
2^e boek : Economische orde (149 blz. — 1947) (24).
3^e boek : De Geestelijke orde (203 blz. — 1948) (25).
- X. — *Nederlandsche en eerste Belgische periode (1814-1914)*.
1^e boek : Politische orde (110 blz. — 1948) (26).

Inhoudstafel.

Blz.

<i>Inleiding</i>	1
I. — ONDER DE VERBONDENEN. GOUVERNEUR BARON DE VINCENT (Mei - Juli 1814)	
De intrede van de legers der Verbondenen (5 Mei 1814)	1
De Fransche vloot. De verijdelde Fransche plannen	2
Bezoek van den keizer van Rusland	3
De gemoederen. Schimpschriften (Juni)	3
De herstelling der « beelden »	6
II. — ONDER HET VOORLOOPIG BEHEER VAN WILLEM VAN ORANJE (Juli - December 1814)	
De proclamatie van den prins	6
III. — DE PRINS VAN ORANJE « KONING VAN HET BELGENLAND »	
De « koning der Nederlanden » en Napoleon (16 Maart)	8
Bezoek van koning Willem (28 Maart)	9
Troepenbeweging (April-Mei)	10
De driedaagsche oorlog te Waterloo (15-18 Juni)	10
Antwerpen en de nieuwe grondwet (Juli-Aug.)	12
De eed en de Antwerpsche kamerleden. De inhuldiging (Sept.)	14
De terugkeer onzer schilderijen (5 December)	14
De « bassin » aan de stad afgestaan (12 Dec.)	15
Tweede bezoek van den koning. De gemoederen (19-21 Maart 1816)	15
Afbraak der burchkerk. Herstel der Beurs (Aug. 1816)	16
Viering van den erfprins Willem (15 Oct. 1816)	16
De levensduurte. Hongersnood 1817	16
Herinrichting van het gemeentebestuur 1817	17
Van Ertborn's urbanisatiewerk (1817-1827)	17
De heropleving van handel en haven (1824-1830)	18
De politieke strevingen te Antwerpen in de twintiger jaren	19
De politieke crisis 1826-1830	21
De gisting in de maanden April-Juni 1830	23
De Fransche omwenteling van Juli. De weerslag	24
De Brusselsche woelingen (25 Aug.)	24
De weerklink der Brusselsche gebeurtenissen, tot 25 September	25
De Septembergevechten te Brussel. Gevangenen en gekwetsten	27
Na de gevechten. Liefdadigheid. Belgischgezindheid	28
Antwerpen onder het bewind van den prins van Oranje	28

De botsing bij St-Jorispoort 17 October	29
Nadering van de twee legers (18-19 October)	30
Klinkhamer vlucht. De Belgische vlag (19-21 October)	31

IV. — DE BELGISCHE PERIODE. LEOPOLD I (1831-1865) 32

De stad aan de Belgen, 26 October	32
De « capitulatie » van 27 October	34
Het bombardement, 27 October	37
De onderhandelingen met Chassé onder het bombardement	37
De vijfde onderhandeling met Chassé, 28 October	38
Belgische benoemingen en verkiezingen	39
De Schelde gesloten. De « Hull Packet » Nov.-Dec. 1830	41
Werkloosheid, nood, liefdadigheid, Nov.-Dec.	41
De geldnood der stad. De « vrijwillige leening », December	42
De eerste Belgische gemeenteverkiezing 7-8 December	43
Van Speyck's kanonneerboot gesprongen. Oorlogsgevaar 5 Febr. 1831	43
Vrees voor plundering en opstand, 13-15 Maart	44
Het complot Van der Smissen, 25 Maart	44
De Belgische vrijheidsboom, 17 April	45
Koningskeuze en -inhaling, 28 Juli	46
Antwerpen tijdens de « 10 dagen », 1-10 Augustus	46
De eerste Kamerverkiezing, 29 Augustus	47
De militaire werken van kolonel Buzen, 1831-1832	49
De cholera-morbus 1832	49
Onderhandelingen der Mogendheden	49
De eerevlag, 28 September 1832	50
Bezoek van koning en koningin	50
De conventie van 22 October en de kasteelbelegering, Dec. 1832	50
De capitulatie van het kasteel, 23 December 1832	52
Chassé gesmaad en vereerd	53
De afbraak van het kasteel gevraagd	53
Het statu quo van Zonhoven-Londen, 21 Mei 1833	54
De « club de la Loyauté » aangevallen, 21 Mei	54
Verbetering van den handel door spoorweg op Keulen	55
De afrekening met Holland. De Scheldetol 1938	55
De Rubensfeesten, 1840	57
De Kamerverkiezing van Juni 1841	57
Bezoek der Engelsche vorsten, 19-20 Sept. 1843	58
De Rijnspoorweg voltooid, 15 October 1843	59
De Kamerverkiezing van 1845	59
De « Geschiedenis van Antwerpen ». Letteren, historie en politiek	60
De Vlaamsche beweging op politiek terrein, 1847	60
De gevaren der Fransche Februari-revolutie, 1848	61
F. Loos vervangt Legrelle als burgemeester	61
De burgerwacht. Instelling 1848	62
Een tweede cholera-epidemie, 1849	62
Het heropleven der politieke strevingen, 1850-1851	63
Het vraagstuk van het middelbaar onderwijs « Convention d'Anvers »	64
De stadsuitbreiding rond de vijftiger jaren	65
De stad tegenover den Belgischen Staat, 1852-1856	65

's Lands Jubelfeesten van 1856	66
De evolutie der Antwerpsche partijpolitiek, 1854-1860	67
Afschaffing der stedelijke octrooirechten, 1860	68
De opbouw der nieuwe of groote omheining, 1860-5. Kattendijk	69
De Antwerpsche kwestie	69
De afkoop van den Scheldeïol, 12 Mei 1863	72
Verdere strijd tegen de militaire schikkingen. Kiesstrijd 1863	73
Jubelfeesten van rederijkkamer en academie, 1861-1864	74
Afbraak der Spaansche vestingen. Vergrootingsplannen, 1864	75
Dood van Koning Leopold I, 10 December 1865	75
— ONDER KONING LEOPOLD II.	
(1865-1909)	
De cholera-epidemie van Mei-Augustus 1866	76
Het eerste bezoek van Koning Leopold II	77
Het Noordkasteel ondoelmatig verklaard door de regeering, 1868	77
De stadsvergrooting: vestinggronden, park, zuidkasteel	77
Politiek-religieuze incidenten, 1865-1870	79
Antwerpen en de «Vlaamsche kwestie» in de zestiger jaren	79
De «zegepraal der Antwerpsche beweging», 14 Juni 1870	80
Onze ambulancie in Frankrijk, 1870-1871. De pompiers	81
Verscherping der partijpolitiek, 1871-1872	81
De Chambord-troebelen. Februari 1872	82
De verkiezingen van 1872. De linksche gemeenteraad	82
De «blijde inkomst» der nieuwe vorsten, 1873	84
Accoord met den Staat omtrent herbouwing der Scheldekaaien	85
De verfraaiing der stad in de zeventiger jaren	86
De Rubensviering, 1877	86
Politieke betoogingen en baldadigheden, 1876-1877	87
Stadsaanleg. St-Andriesskwartier	87
De nieuwe kaaimuur langsheen de Schelde, 1874-1885	88
Einde van het Noordkasteel, Oosterschhuis, Hessenhuis, Ankerrui	89
De elevators-zelfeters, 1883	89
Consciencehulde. Het standbeeld der Conscienceplein, 1883	90
Begravenis van Conscience te Antwerpen, 16 Sept. 1883	90
De kamerverkiezingen van 10 Juni 1884 te Antwerpen	90
De wereldtentoonstelling, 1885	91
Een nieuwe politieke partij. Socialistisch congres	92
De nieuwe Noorderdokken	92
Het Steen hersteld, 1886-1890	92
Ontploffing Corvilain, 6 Sept. 1889	93
Zuidstation. Tolhuis. Nieuwe kaaimuur, 1890	93
Museum van Schoone Kunsten. Standbeelden, 1890	94
De Winter van 1890-1891. De «bete broods»	95
Het landjuweel van 1892	95
Herziening van de Grondwet, 1890-1892	97
«Algemeene werkstaking» en «Bloedige betooging», 1893	97
De brandramp van het Oostersch huis, 9-10 December 1893	98
De tweede wereldtentoonstelling. Oud-Antwerpen 1894	98
Verlenging der Scheldekaaien zuidwaarts, 1895	99
De gemeenteverkiezing bij nieuw stemrecht van 17 November 1895	99

Bouw- en versieringswerken, 1895-1899	100
Lands- en stadspolitiek tot 1899. Verkiezingen 1899	101
De laatste burgemeestersjaren van J. van Ryswyck, 1900-1906	101
Ontslag en dood van burgemeester Jan van Ryswyck, 1906	103
Onder burgemeester Alf. Hertoghs (1906-1908)	104
Onder burgemeester Jan de Vos. De militaire dienstplicht 1909	104

VII. — ONDER KONING ALBERT.

De landspolitiek 1910-1914 en Antwerpen	104
Niet-politieke aangelegenheden uit de jaren 1910-1914	106

AANHANGSEL.

Drie beelden van de uitbreiding der stad	107
Burgemeesters en schepenen, 1814-1914	110
Stadssecretarissen	113